

Utbildningsmaterial för den nya skandinaviska kvalitetskontrollmodellen

Ett svensk-danskt partnerskap för samarbete och utbyte av praxis som syftar till att skapa ett forum för kunskapsdelning och jämförelse av nuvarande skandinaviska kvalitetskontrollmodeller för textilservicebranschen. Mer information och allt utbildningsmaterial finns på scandinavianqualitycontrolmodel.com

**SVERIGES
TVÄTTERIFÖRBUND**
TEXTILSERVICEFÖRETAGEN

Brancheforeningen for Vask og Tekstiludlejning
og Arbejdsgiverforeningen for Danske Vaskerier

**Co-funded by
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Klimat & Energi

Varför förändras klimatet?

Runt jorden finns en atmosfär som består av flera olika gaser. En del av gaserna absorberar jordens värmestrålning. Istället för att värmen strålas ut i rymden återstrålas den och värmen stannar kvar i atmosfären längre än den annars skulle göra.

Fenomenet kallas för växthuseffekten och det är nödvändigt för allt liv på jorden. Utan den naturliga växthuseffekten skulle jorden vara cirka 30 grader kallare än den är idag. Växthusgaser fungerar ungefär som en filt som håller jorden varm.

För cirka 300 år sedan började människan använda fossila bränslen, som kol och olja, för att producera energi. När fossila bränslen förbränns frigörs koldioxid. Koldioxid är en av de gaser som skapar jordens växthuseffekt. När mängden koldioxid ökar så ökar också uppvärmningen av jorden i snabb takt.

Foto: [Abigail Lynn](#) on [Unsplash](#)

Du är en del av något större

Allt fler företag inom textilservicebranschen i Skandinavien siktar på att byta från fossil till fossilfri energi i sina anläggningar.

År 2023 angav hela 42 % av medlemsföretagen i Sveriges Tvätteriförbund att de redan använder 100 % förnybar el i sina produktionsanläggningar. Flera medlemsföretag producerar också egen el i sina anläggningar med hjälp av solceller.

Textilservicebranschen ligger också i framkant när det gäller att utveckla fossilfri distribution av textilier.

Utifrån detta visar textilservicebranschen höga ambitioner och många konkreta exempel som tillsammans bidrar till att nå europeiska och internationella klimatmål.

Vad händer när klimatet förändras?

När klimatet förändras smälter glaciärer, nederbördsmönster förändras och temperaturen i världshaven stiger, vilket påverkar vindförhållandena och vattenlivet. Idag ser vi ökad torka i vissa områden, och kraftiga skyfall i andra. Många miljoner människor i världen lever längs kuster och floder som kommer att översvämmas på grund av smältande glaciärer och stigande havsnivåer.

Bilder från [Unsplash](https://www.unsplash.com)

Hur kan vi minska utsläppen av växthusgaser från textilserviceindustrin?

75 % av de växthusgaser som förändrar vårt klimat kommer från energisektorn. Genom att minska energianvändningen, ersätta fossila bränslen med förnybart, välja el från förnybara källor och installera solceller, bidrar vi till att minska utsläppen av växthusgaser.

Tillverkning av textilier bidrar också till stora utsläpp av växthusgaser. Enligt EU är konsumtion av textilier den fjärde mest klimatpåverkande delen av européernas konsumtion, efter mat, boende och transporter.

Genom att använda textilier under lång tid, ta bort fläckar, laga dem och använda tyg eller fiber till nya produkter istället för att slänga dem, minskar vi klimatpåverkan från textilproduktion. Att inte använda mer kemikalier, vatten och material än vi behöver och att återvinna förpackningar är också viktiga delar för att minska klimatpåverkan från vår industri.

Bild från [Unsplash](#)

Case: Elskenor för snabbare och smidigare laddning

Elis på svenska Veddesta är först i Sverige med att använda elskenor för snabbare och smidigare laddning av eltruckar. Textilservicebranschen bidrar till att implementera morgondagens teknik för att bidra till minskad klimatpåverkan. Läs mer [här](#).

Kemikalier & Vatten

Varför använder vi kemikalier i textilservicebranschen?

Tvättkemikalier är viktiga för att ta bort fläckar, vilket gör att textilier kan användas under lång tid. De kan också bidra till att döda smittämnen och energianvändningen för att värma upp tvättvatten kan då hållas nere.

Vad ska vi tänka på när vi hanterar kemikalier?

För att kemikalierna inte ska ställa till problem måste de hanteras varsamt så att de inte spills eller att du får dem på kroppen.

Det ska alltid finnas skyddsutrustning, t.ex. skyddsglasögon och handskar, i närheten för den som hanterar kemikalier.

För varje kemikalie ska det även finnas säkerhetsdatablad som beskriver kemikalins egenskaper och vad man ska göra om man får den på kroppen.

För att minska risken för att kemikalier ska tränga komma ut i miljön måste de förvaras i tråg eller vara invallade vallar där de kan fångas upp innan de når avloppet. Slangar och anslutningar ska kontrolleras så att de inte får skador som orsakar läckage.

Bild: [Unsplash](#)

Du är en del av något större

Kemikalier som används i tvätterier har egenskaper som bidrar till effektiv tvätt och textilier som skyddar arbetare i farliga yrken. Men om dessa kemikalier kommer ut i miljön kan de orsaka problem.

Avloppsreningsverk är inte byggda för att ta hand om miljöfarliga kemiska ämnen. Tvärtom kan dessa kemikalier påverka processerna i reningsverken negativt, så att smutsigt vatten inte längre renas lika effektivt innan det når våra hav och sjöar.

Du som arbetar inom textilservicebranschen kan bidra till en renare miljö genom att aldrig använda mer eller mer skadliga kemikalier än nödvändigt och genom att se till att kemikalier inte når avlopp.

Bild från [Unsplash](#)

Hur mycket vatten används inom textilservicebranschen?

Vattenanvändningen varierar mellan olika typer av plagg och förhållanden. Generellt sett har vattenanvändningen minskat radikalt de senaste åren. Detta tack vare större medvetenhet och bättre maskiner.

Resursförbrukning är ett fokusområde för textilservicebranschen. 2023 presenterade ETSA [en stor europeisk studie](#).

Hur kan vi minska vattenanvändningen?

Moderna tvättmetoder och maskiner har utvecklats för att minska vattenanvändningen. Tydliga rutiner och noggrannhet som minskar behovet av att tvätta om textilier minskar också användningen av bland annat vatten. Det finns även tvätterier som har implementerat processer för att återanvända tvättvatten.

Case: Cirkulära vattenflöden

Hr Björkmans Entrémattor sparar 14 miljoner liter vatten, eller sex 50-meters bassänger med vatten, varje år tack vare en egenutvecklad vattenåtervinningsteknik. Vattenåtervinning innebär att tvättvatten renas biologiskt och återanvänds i nästa tvätt. Vattenförbrukningen på Hr Björkmans Entrémattor kan därmed hållas till låga 0.45 liter per kilo tvätt. Läs mer [här](#).

På Elis Textilservice i Veddesta har återanvändningen av renat vatten från det interna reningsverket minskat vattenanvändningen kraftigt. En fjärdedel av det tidigare utgående vattnet kan nu återanvändas, vilket också innebär att energianvändningen minskar, eftersom behovet av att värma upp inkommande kallvatten minskar. Läs mer [här](#).

Foto: [David Becker](#) on [Unsplash](#)

PFAS

PFAS – Per- och polyfluoralkylämnen är kemikalier som gör textilier vatten-, fett- och smutsavvisande samt brandbeständiga. Används i textilier, ytterplagg (t.ex. GoreTex), paraplyer, väskor, tält, mattor, möbeltyg, impregneringsmedel för funktionskläder, personlig skyddsutrustning (PPE) för bland annat brandmän och svetsare. Enligt EU:s kemikaliemyndighet har ca. 92,000 ton PFAS/år produceras för användning i textilier.

Varför är PFAS skadligt?

PFAS "läcker" vid tvätt och användning. Utsläppen till miljön från textilier uppgår till ca. 23,000 XNUMX ton/år. PFAS bryts inte ner i miljön och sprids över hela jordklotet med nederbörd. PFAS har hittats i både pingviner på Sydpolen och isbjörnar på Nordpolen. Tyvärr byggs mängden PFAS upp hos djur och människor med tiden och kan orsaka cancer.

För att minska spridningen av PFAS skapas lagar för att begränsa deras användning i bland annat textilier. Utveckling sker för att hitta andra produkter som kan ha samma positiva egenskaper som PFAS men utan att skada människor och miljö.

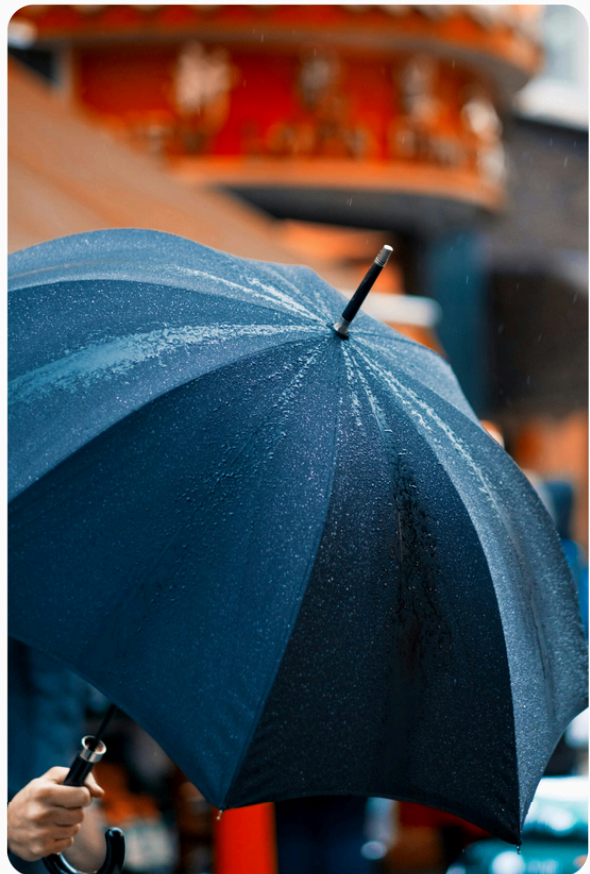

Foto: [Craig Whitehead](#) on [Unsplash](#)

Du är en del av något större

I många delar av världen är tillgång till rent vatten inte givet. Även i Sverige och Danmark finns det områden där tillgången till dricksvatten kan vara begränsad.

År 2021 rådde bevattningsförbud i 43 svenska kommuner och en tydlig uppmaning till varsam användning av vatten i ytterligare 21 kommuner. Det visar att vi inte ens i Sverige kan ta rent vatten från kranen alla dagar på året för givet.

Maskiner i moderna tvätterier är designade för att ge minimal vattenanvändning. Du som arbetar inom textilservicebranschen bidrar varje dag till att minska vattenanvändningen i samhället.

Bild: [Unsplash](#)

Cirkularitet & Avfall

Hur påverkar textilproduktion vår miljö?

Textilproduktion påverkar miljön negativt genom stor användning av mark för produktion av biologiska fibrer (bomull eller cellulosa), användning av fossiler för produktion av syntetfibrer, transporter och användning av energi och kemikalier i textilfabriker. Globalt kommer produktionen av textilier på tredje plats när det gäller vattenanvändning och markanvändning. Textilproduktionen beräknas stå för cirka 20 % av den globala föroreningen av rent vatten, på grund av färgning och efterbehandling av produkterna. Att förlänga livslängden på textilier är därför mycket viktigt för miljön.

Hur bidrar textilservicebranschen till cirkularitet?

Inom textilservicebranschen används textilier effektivt genom att samma textilier skonsamt tvättas, repareras vid behov och kan lämnas tillbaka till kunden många, många gånger. Allt fler tvätterier har idag cirkulära lösningar för textilier som inte längre kan lämnas tillbaka till kunderna.

Några begrepp:

Återanvändning: Textilier återanvänds genom omsömnad.

Återvinning: Textilier bearbetas så att fibrerna i dem kan användas till material som sedan kan bli nya textilier eller andra produkter.

Bild: [Unsplash](#)

Case: Återanvändning av textil

Stormie Poodle och Resused Remade är två exempel på företag som tar emot begagnade textilier från flera olika tvätterier och omvandlar dem till nya textilier. Tygpåsar, badrockar, toalettartiklar, hårbånd mm är gjorda av sängkläder och badlakan.

Stormie Poodle

8

Reuse Remade

Du är en del av något större

Varje europé slänger 11 kg textilier årligen. Genom att säkerställa skonsam tvätt, effektiv fläckborttagning och reparationer som gör att textilier håller länge bidrar du som arbetar inom textilservicebranschen till att minska mängden textilier som blir avfall.

Du bidrar också genom att hantera avfall på rätt sätt så att det kan återvinnas och återanvändas.

Bild: [Unsplash](#)

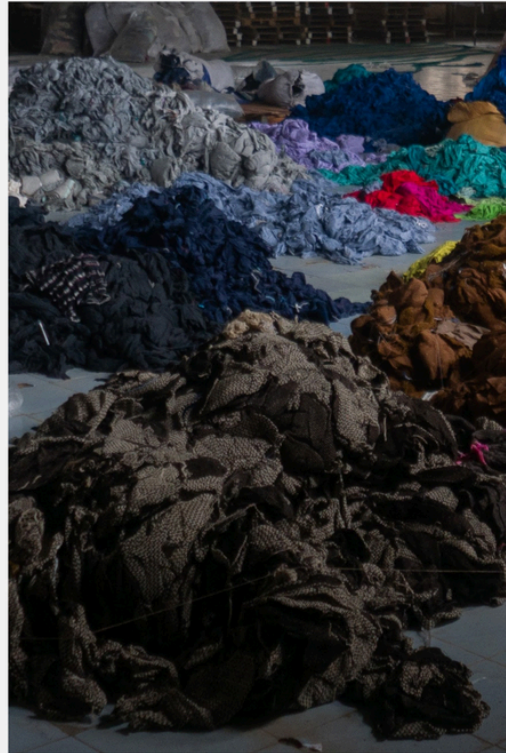

Foto av [Dmitry Ganin på Unsplash](#)

Inom branschen utvecklas ständigt tekniker för att göra sig av med fibrer från textilier och använda dem till nya textilier. Tvätterier har en viktig roll i att separera uttjänta textilier i olika fraktioner utifrån hur de kan användas eller fiberåtervinnas och skapa samarbeten med aktörer som kan ta hand om materialet på bästa sätt.

Det är också viktigt att redan vid inköp av nya textilier se till att de kan återvinnas eller återanvändas när de kasseras, t.ex. genom materialval, eller att man lätt kan ta bort tryck och andra detaljer, för att underlätta återanvändning/återvinning.

Case: Färger som försvinner

En vanlig anledning till att textilier inte återanvänds är att de har företagsnamn tryckta på bröstet eller ryggen. Till exempel profilkädder eller arbetskläder som används inom en region och kommun. 2020 fick Vividye Textilias hållbarhetsbidrag för en innovativ teknik där tryck på textilier kan tvättas bort. På så sätt kan tryck på textilier som använts inom en organisation tvättas bort så att de kan användas av andra organisationer eller av privatpersoner. Läs mer [här](#).

Slutligen är det viktigt att tvätterier också efterfrågar produkter som skapas cirkulärt genom återanvändning och återvinning av textilier genom att marknadsföra sådana möjligheter till kunderna.

Case: Textilia Upcy

På Textilia går alla använda textilier till deras cirkulära satsning Textilia Upcy. Kläderna är omgjorda på ett sätt där hål som inte går att laga eller fläckar som inte går att tvätta separeras från hela och rena delar. Delarna görs om till nya textilier och kan tas in som ett komplement till befintligt lager, ersättningsartiklar eller som helt nya varor. 2,000 XNUMX blusar kan skapas av randiga påslakan från ett sjukhus och kockrockar kan fås från restaurangdukar. Läs mer [här](#).

Case: Cirkulära samarbeten

Södra har utvecklat processer för att återvinna textilfibrer i industriell skala.

I sin världsunika OnceMore-teknik kan skogsföretaget Södra separera cellulosa från polyester och återvinna materialen så att de kan användas till nya textilier.

Materialet har använts i samlingar av bland annat Lindex. Läs mer [här](#).

Hur kan textilservicebranschen bidra till minskade mängder avfall?

Att minska mängden textilier som kasseras, genom noggrann tvätt, fläckborttagning och lagning, är den viktigaste faktorn för att minimera avfallet från textiltjänster. Cirkulär hantering av kasserade textilier, genom återanvändning och återvinning, kommer härnäst. Det finns dock andra fraktioner som genereras inom en tvättanläggning som kan återvinnas. Förpackningar ska sorteras i dessa fraktioner för materialåtervinning:

- papper och kartong,
- plast,
- metall,
- färgat glas,
- ofärgat glas,
- plastflaskor och metallburkar avsedda för ett retursystem
- trä och,
- annat förpackningsmaterial (det kan vara förpackningar gjorda av kork, porslin, keramik, tyg, etc.)

Foto: [Zuzanna Szczepańska](#) on [Unsplash](#)

Tomma behållare för tvättkemikalier kan behöva hanteras som farligt avfall. Detta gäller även t ex trasiga batterier och elektriska produkter som skrivare, datorer mm.

Genom att använda returförpackningar kan mängden avfall som genereras inom verksamheten minskas. Returförpackningar ska alltid rengöras innan de används för rena textilier.

Returemballage

Tvättade kläder ska hållas rena tills de används. Därför används ofta förpackningar runt tvättade textilier. Genom att använda returemballage kan mängden avfall som genereras inom verksamheten minskas. Returemballage ska alltid rengöras innan de används för rena textilier.

Arbetsmiljö

Vilka arbetsmiljörisker finns inom textilservicebranschen?

Arbetsuppgifter på tvätterier kan vara repetitiva och tunga. De kan innebära ansträngande arbetsställningar t.ex. tunga lyft, böjda eller vridna arbetsställningar, arbete över axelhöjd, arbete under knähöjd och ensidiga rörelser.

Foto: [Afif Ramdhasuma](#) on [Unsplash](#)

Vad kan vi göra för att minska riskerna med en dålig arbetsmiljö?

🇸🇪 Systematiskt arbetsmiljöarbete, SAM, är grunden för all verksamhet som rör arbetsmiljön. Enligt arbetsmiljölagen ska arbetsgivare utreda, bedöma, åtgärda och följa upp alla förhållanden och insatser som rör arbetsmiljön för att förebygga ohälsa och olycksfall bland sina anställda. Riskbedömningen ska dokumenteras skriftligen.

Om en anställd drabbas av ohälsa eller en olycka i arbetet och om en allvarlig incident inträffar i arbetet, ska arbetsgivaren:

- utreda orsakerna så att risker för ohälsa och olyckor kan förebyggas i framtiden
- omedelbart eller så snart det är praktiskt möjligt genomföra de åtgärder som behövs för att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet
- vidta de åtgärder som i övrigt behövs för att uppnå en tillfredsställande arbetsmiljö. Åtgärder som inte genomförs omedelbart ska antecknas i en skriftlig handlingsplan där det också framgår vem som ansvarar för att åtgärden genomförs. Genomförda åtgärder ska kontrolleras.

En viktig del för att minska risken för arbetsskador är rotation mellan olika arbetsmoment med olika typer av belastningar på kroppen.

Olycksfall som inträffar i arbetet och arbetsrelaterade sjukdomar ska alltid anmälas till [Arbetsmiljöverket](#). Deras statistik visar att det sker mellan 60 och 80 olyckor årligen i den svenska textilservicebranschen. Fordonsolyckor, felsteg, tunga lyft och överbelastning är de vanligaste orsakerna.

🇩🇰 Det är det danska Arbetsmiljøverket som ansvarar för arbetsplatsbedömningar (WPA). Alla företag med anställda är skyldiga att genomföra en WPA. WPA är ett viktigt verktyg för att förbättra arbetsmiljön och är en obligatorisk process för att säkerställa att företaget tar itu med och förebygger eventuella arbetsmiljöfrågor. WPA består av följande nyckelelement:

1. Kartlägga företagets arbetsmiljöförhållanden och bedöma eventuella risker och arbetsmiljöfrågor.
2. Bedöma faktorer i arbetsmiljön som kan bidra till sjukskrivning.
3. Utarbeta en handlingsplan som beskriver frågorna och anger hur och när de ska åtgärdas.
4. Implementera handlingsplanen och följa upp för att säkerställa att lösningarna får önskad effekt.

Läs mer här: [Arbejdsmiljøloven – Läs mer om arbejdsmiljø & arbejdsforhold \(arbejdsmiljøgruppen.dk\)](#)

Du är en del av något större

Olycksfall som inträffar i arbetet och arbetsrelaterade sjukdomar ska alltid anmälas till Arbetsmiljöverket. Deras statistik visar att det sker mellan 60 och 80 olyckor årligen i den svenska textilservicebranschen. Bilolyckor, felsteg, tunga lyft och överbelastning är de vanligaste orsakerna.

Genom att aktivt bidra till arbetsmiljöarbetet, till exempel delta i skyddsronder eller uppmärksamma din arbetsgivare på risker, kan du bidra till att minska antalet olyckor och arbetsrelaterade ohälsa i vår bransch.

Foto: [Susan Wilkinson](#) on [Unsplash](#)

Hygien & Kvalitet

Vilka hygienrisker finns inom textilservicebranschen?

Att tvätta textilier ska ta bort fläckar, hålla textilier fräscha och minska risken för smittspridning mellan människor. Smittsamma ämnen kan vara t.ex. bakterier, virus och svampar som orsakar sjukdomar.

Många tvätterier tar emot textilier från miljöer som sjukhus, äldreboenden och förskolor. I dessa miljöer förekommer smittämnen och tvättens uppgift är att se till att dessa försvinner i tvättprocessen. Det är också viktigt att de som arbetar i tvätterier inte själva smittas av inkommande textilier.

God hygien och avdödning av smittämnen är därför mycket viktigt – både för de som arbetar i tvätteriet och för de som använder tvättade textilier.

Hur kan vi bidra till god hygien och minskad smittspridning i samhället?

God hygien skapas genom:

- Anpassade lokaler och logistik på tvätteriet
- Genomtänkta rutiner kring personalens arbetskläder, handhygien, och personliga saker

- För att hålla god kvalitet på tvättade textilier måste rena och smutsiga textilier hållas åtskilda i tvätten.
- Rena och torra textilier får inte förvaras i en blandad zon.
- Smutsigt vatten ska hanteras så att det inte kan stänka på rena textilier och textilier som hamnar på golvet måste tvättas igen.
- Det ska finnas tydliga regler för hygien inom tvätteriet. Reglerna ska finnas uppsatta på arbetsplatsen så att alla kan läsa dem.
- För att minska risken för att de som arbetar på tvätteriet smutsar ner rena textilier måste både arbetskläder och händer vara hygieniska.
- Personer som arbetar i både smutsiga och rena utrymmen på tvätteriet ska bära skyddskläder eller byta vid byte mellan dessa utrymmen och arbetskläder ska bytas dagligen.
- Det bör finnas tydliga regler och rutiner för sanering av personliga föremål, såsom mobiltelefoner, hörlurar och smycken.

Du är en del av något större

Julen 2018 inträffade ett stort utbrott av VRE, resistent tarmbakterier, på Karolinska Universitetssjukhuset i Stockholm. Bakterien spreds till flera andra sjukhus i Sverige. Totalt drabbades närmare 250 patienter.

Att textilier som används i vårdmiljöer är fria från smittämnen är en mycket viktig del för att förhindra liknande utbrott. Här bidrar du som arbetar inom textilservicebranschen varje dag genom att följa regler och rutiner kring hygien på din arbetsplats.

Bild: [Unsplash](#)

Icke-diskriminering, inkludering & bidrag till samhället

Vad är diskriminering?

Alla människor har rätt att bli respekterade för den de är. Det finns sju rättsliga grunder för diskriminering:

1. etnicitet
2. kön
3. ålder
4. sexuell läggning
5. religion eller annan tro
6. funktionshinder
7. könsidentitet eller könsuttryck

Att diskriminera en person i en arbetsmiljö kan vara brottsligt.

Hur kan textilservicebranschen arbeta mot diskriminering?

I många fall erbjuder textilservicebranschen jobb för personer som etablerar sig i samhället eller har olika typer av funktionsnedsättningar. Som bransch är vi stolta över att bidra till en säker arbetsmiljö, där alla känner sig respekterade och mår bra.

Inom textilservicebranschen har vi nolltolerans mot diskriminering och uppmanar dig som känner dig utsatt eller ser eller hör att någon utsätts för att ta upp detta med chefen, ombudsmannen eller facket, så att detta upphör.

I Sverige ska alla arbetsgivare med fler än 50 anställda ha en intern visselblåsarfunktion sedan den 17 december 2023. Anställda, volontärer, praktikanter, konsulter och aktieägare ska kunna vända sig till funktionen för att anmäla fel – utan risk för repressalier .

Foto: [Nathan Andersson](#) on [Unsplash](#)

Varför är inkludering viktigt?

Alla människor behöver känna sig inkluderade för att vara trygga och må bra. Varje år behandlas runt 1,000 personer så illa på sin arbetsplats att det anmäls som en arbetsskada till Arbetsmiljöverket. Omkring 100 personer per år befaras må så dåligt att de begår självmord.

Vuxenmobbing finns, och kan få fruktansvärda konsekvenser för offret och bör aldrig accepteras eller normaliseras.

Case: Att lära sig ett språk på jobbet

Textilservicebranschen är en personalintensiv och viktig bransch som erbjuder arbetstillfällen utan krav på vidareutbildning eller lång erfarenhet.

Undersökningar* har visat att av alla arbetslösa som är anställda inom tvättbranschen i Sverige är nästan 40 % invandrare från Asien eller Afrika. Det är betydligt fler än andra branscher.

Rapporten bekräftar att vi som bransch är bra på att rekrytera och anställa personer som annars kan ha svårt att komma in på arbetsmarknaden. Här tar vi tillvara på vad människor kan göra snarare än vad de inte kan.

Källa: [Handels Forskningsinstitut 2018:05 Vilka företag bryter utanförskapet bland utrikesfödda?](#)

Case: Anställa utan fördomar

Magnus Berger arbetar på IT-avdelningen på danska Textilia. Innan han anställdes genomförde han en 10-veckors praktik. Magnus har autism och behöver en lugn arbetsmiljö och ett mindre team att jobba i. Magnus visade under sin praktik att han kan bidra till verksamheten och erbjöds omgående anställning.

Introduktionen av Magnus hade ett särskilt fokus på sociala relationer. Till en början hade Magnus en kontaktperson och sedan har detta utvecklats med tiden – ett introduktionssätt som kan passa personer med autism.

Genom att anställa utan fördomar, lyssna och utforska nya sätt att introducera nyanställningar till organisationen, kan textiltjänstbranschen ge en enorm trygghet och yrkestolthet till människor som annars kanske kämpar för att hitta sin plats i yrkeslivet.

Läs mer [här](#).

Du är en del av något större

Arbete är en viktig väg till integration och meningsfull vardag för människor som slår rötter i ett nytt land.

Elis i Ockelbo har samarbetat med Svenska För Invandrare – SFI. Nyanlända studenter från olika länder bjöds in att praktisera på Elis samtidigt som de deltog i språkkurser. Elever som deltog i kursen erbjöds sedan sommarjobb på Elis och flera av dem fick anställning efter sommarjobbet.

Ett nära samarbete med kommunen och engagerade arbetsledare bland de anställda på Elis Ockelbo under praktiken och sommarjobbet var en av nyckelfaktorerna för att lyckas.

Bild: [Unsplash](#)

Värdekedja

Vad är textilservicebranschens värdekedja?

En värdekedja används för att beskriva hela kedjan av aktörer som är involverade i att leverera en slutprodukt eller tjänst. Inom textilservicebranschen börjar kedjan med produktion av råvaror som används för att tillverka textilier. Det kan vara ett bomullsfält, en oljeplattform eller ett skogsbruk – beroende på materialen i dina textilier.

Foto: [Karl Wiggers](#) on [Unsplash](#)

Materialen måste sedan transporteras till fabriker, med energi och kemikalier för att bli textilier. Detta sker ofta i flera steg, med mellantransporter, innan textilierna slutligen når tvätteriet. Tvätteriet använder också kemikalier och produkter som också tillverkas av råvaror i olika delar av världen.

Dessa processer skapar jobb och skatteintäkter, men i alla delar av denna kedja finns också risker för negativ miljöpåverkan eller att någon av alla som arbetar på bomullsfält, fabriker och inom transportsektorn kommer till skada.

Hur kan textilservicebranschen minska risken för negativ påverkan på värdekedjan?

Genom att få kunskap om alla länkar i verksamhetens värdekedja kan risker identifieras och handlingsplaner upprättas för att minimera dem. Det kan till exempel vara att välja leverantörer i länder som har tydliga lagar och regler kring arbetsmiljö och minskad miljöpåverkan, eller att göra platsbesök för att säkerställa att produktion i fabriker sker på ett sätt som är förenligt med internationella överenskommelser om arbetstagares rättigheter.

En viktig del är att skapa tydliga krav på leverantörer i hur de ska arbeta för att minska negativ miljöpåverkan och säkerställa att alla arbetare har en bra arbetsmiljö och lön.

Ökad cirkularitet kan också vara ett sätt att minska riskerna i värdekedjan genom att kräva färre råvaror som ska levereras.

Case: Kontroll av värdekedjan

Textilier tillverkas ofta långt borta från Skandinavien. Att ha kontroll över vad som händer i alla fabriker och alla mellanstadier är väldigt svårt. Ett sätt att hantera detta är att samarbeta med företag som är specialiserade på att kontrollera att leverantörer lever upp till kundernas krav.

Amfori BSCI (Business Social Compliance Initiative) är en sådan organisation. Deras uppförandekod handlar om arbetsmiljö, nolltolerans mot barn- och tvångsarbete, rimliga arbetstider och löner, rätten att organisera ett fackförbund, men också miljöskydd och affärsetik (t.ex. anti-korruption).

Varje år ser BSCI till att flera platsbesök görs hos bland annat textilproducenter utifrån deras uppförandekod. Leverantörerna graderas mellan A till E. Som kund kan du bestämma att dina leverantörer ska nå minst en viss nivå på denna skala.

Läs mer [här](#).

Foto: [Moonstarious projekt](#) on [Unsplash](#)

Foto: [Ibrahim Rifath](#) on [Unsplash](#)

Case: Certifierad värdekedja

Ett sätt att hantera kontrollen av värdekedjan är att efterfråga leverantörer som är certifierade enligt SA8000.

SA8000 visar att leverantören har ett tredjepartscertifierat systematiskt arbete för att säkerställa goda arbetsförhållanden.

Några exempel på krav på certifierade företag är:

- Förbud mot barnarbete (under 15 år i de flesta fall) där certifierade företag måste avsätta medel för utbildning av barn som kan bli av med jobbet till följd av certifieringen.
- Arbetare ska inte tvingas lämna över sina identitetshandlingar eller betala "depositioner" som ett anställningsvillkor.
- Högst 48 timmars arbete per vecka, med minst en ledig dag per vecka och ett tak på 12 timmars övertid per vecka som kompenseras med premie.
- Lönerna måste uppfylla alla lagstadgade minimikrav och ge en inkomst som är tillräcklig för att täcka grundläggande behov, med åtminstone en viss fritidsinkomst.

Bolagsstyrning

Begreppet "bolagsstyrning" beskriver ledning och möjligheten till ansvarsskyldighet i företag. Viktiga delar inom detta område är beskrivningen av befogenheter för olika typer av beslut på olika nivåer i företaget och ansvarsfördelningen i olika frågor mellan VD och styrelse.

I de flesta större företag styrs verksamheten ofta av olika policyer. I en policy har företagets ledning eller styrelse beslutat hur olika frågor ska hanteras på en principiell nivå. Utifrån dessa principer agerar sedan medarbetarna, utan att varje beslut behöver gå upp till högsta nivå.

En viktig typ av policy är en intern uppförandekod. Innehållet i sådana kan variera, men frågor som ofta tas upp är:

- Nolltolerans mot diskriminering
- Förebyggande av korrupcion/mutor och intressekonflikter
- Hälsa och säkerhet
- Relationer med konkurrenter
- Principer gällande leverantörsrelationer
- Övergripande miljöhänsyn
- Hantering av personuppgifter

Foto: [Brooke Cagle](#) on [Unsplash](#)

Case: Uppförandekod

Elis Textile Service lyfter i sin "Group Ethics" hur företagets anställda förväntas agera inom en rad olika områden. Utöver tydliga riktlinjer innehåller dokumentet även en rad potentiella situationer som anställda kan ställas inför, och svar på vilka åtgärder som förväntas utifrån företagets uppförandekod.

Läs mer [här](#).

Visselblåsarlag

 I Sverige och Danmark ska alla arbetsgivare med fler än 50 anställda ha en intern whistleblower-funktion. Anställda, volontärer, praktikanter, konsulter och aktieägare måste kunna vända sig till whistleblower-funktionen för att rapportera fel – utan risk för repressalier. Läs mer [här](#): [Whistleblowerordning – vad betyder det för din verksamhet? – DI \(danskindustri.dk\)](#).

Det kan handla om till exempel misstankar om korruption, diskriminering, penningtvätt, eller säkerhetsbrister på arbetsplatser. Det finns inga regler om vad som kan rapporteras via ett visselblåsarssystem och det är alltid positivt att använda systemet om det finns misstankar.

Visselblåsare måste skyddas mot repressalier från arbetsgivare. Repressalier innebär att visselblåsaren exempelvis går miste om befordran eller rimliga höjningar. Om en visselblåsaren utsätts för repressalier ska det finnas rätt till ersättning.

Visselblåsaralarm ska hanteras av särskilt utsedda personer eller enheter som ska vara oberoende.

 I Sverige är Arbetsmiljöverket tillsynsmyndighet för att säkerställa att arbetsgivare uppfyller lagkraven för att inrätta interna meddelarfunktioner. Läs mer [här](#).

 I Danmark är det danska nationella whistleblower-systemet under det danska dataskyddsverket tillsynsmyndighet för att säkerställa att arbetsgivare uppfyller lagkraven för att etablera interna whistleblower-funktioner. Läs mer på [Den Nationale Whistleblowerordning](#)

Den europeiska gröna given

Bild: [Foto av Cheng Chieh Hsu på Unsplash](#)

European Green Deal är ett stort antal politiska initiativ som lanserades 2021 för att omvandla EU till en modern, resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi. Ambitionen är att inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser år 2050, samtidigt som man säkerställer en stark ekonomisk tillväxt och förbättrade sociala villkor. Flera av initiativen kopplade till Green Deal kommer att ha en direkt och indirekt effekt på textilservicebranschen. Nedan hittar du några av de ord eller förkortningar som du förmodligen kommer att stöta på om du arbetar inom textilservicesektorn.

Foto: [Guillaume Périgois](#) on [Unsplash](#)

CSRD – Corporate Sustainability Reporting Directive

EU-direktiv som syftar till att skapa de bästa förutsättningarna för att uppfylla Net Zero-målen till 2050. Direktivet innebär att företag och organisationer ska rapportera enligt europeiska hållbarhetsstandarder (ESRS).

ESRS – Europeiska hållbarhetsrapporteringsstandarder

Ny standard som ska resultera i jämförbar, tillräcklig och kvalitativ information från företag om hur de påverkar människor, miljö och klimat. Rapporteringen kommer att öka transparensen och jämförbarheten.

ESG – Environmental, Social and Governance

E: Frågor som rör minskad klimatpåverkan, miljöföroreningar, resurseffektivitet m.m.

S: Ämnen som jämställdhet, mänskliga rättigheter, arbetsmiljö och jämställdhet.

G: Frågor inom bolagsstyrning som hållbarhetsrapportering, due diligence, affärsmodeller, regelefterlevnad och whistleblower-system.

CSDDD – Corporate Sustainability Due Diligence-direktivet

Förslag till direktiv från EU som ska möjliggöra snabbare grön omställning och skydda mänskliga rättigheter. Förslaget innebär att företag över en viss storlek ska vara skyldiga att identifiera och förebygga, minimera eller stoppa negativa effekter på mänskliga rättigheter eller miljön i sina värdekedjor.

SPI – Sustainable Product Initiative

Ett EU-initiativ med fokus på mer hållbara produkter på den europeiska marknaden, till exempel genom reglering av skadliga kemikalier i textilier, elektronik, möbler och byggmaterial, förbättrad livslängd på produkter genom eventuell renovering och återanvändning, samt förbättrad produktinformation. ESPR och DPP är två förslag under SPI.

DPP – Digitala produktpass

En uppsättning hållbarhetsdata som möjliggör cirkulära produkter och affärsmodeller. Produktpasset ger varje produkt en unik identitet som kan kopplas till en eller flera datakällor med information om just den produkten.

ESPR – Ecodesign for Sustainable Product Regulation (Ecodesign Directive)

Förslag till förordning från EU-kommissionen för att anpassa produkter för klimatneutralitet, resurseffektivitet och cirkulär ekonomi, minska avfallet och göra hållbara produkter till norm inom unionen.

CEAP – EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi

Ingår i EU:s gröna giv för klimatneutralitet 2050. Paraplyramverk som innehåller 35 åtgärder och syftar till att uppnå en cirkulär ekonomi till 2050. Fokus på sju områden: elektronik och IT, batterier och fordon, förpackningar, plast, textil, byggbranschen och byggnader och mat.

EU:s strategi för hållbara och cirkulära textilier

EU:s strategi för hållbara och cirkulära textilier tar upp produktion och konsumtion av textilier, samtidigt som man erkänner textils sektorns betydelse. Strategin tittar på textilproduktens hela livscykel och föreslår samordnade åtgärder för att förändra hur vi producerar och konsumerar textilier. Den består av flera initiativ som syftar till att minska negativa miljömässiga och sociala effekter längs textiliernas livscykel, samt öka återanvändningen och återvinningen av textilier.